

Rozhovor prezidenta republiky pro pořad TV Prima Partie Terezie Tománkové

5.3.2023 - Miloš Zeman | Správa Pražského hradu

Krásné sobotní dopoledne Vám přeji a vítám Vás u Partie. První část dnes natáčíme na zámku v Lánech. Hostem je prezident České republiky pan Miloš Zeman. Dobrý den, pane prezidente.

Pěkný dobrý den.

Rozhovor natáčíme v sobotu v jedenáct hodin dopoledne s denním předstihem, upřímně to přiznávám, za den se může stát cokoliv. Pane prezidente, jako s hlavou státu s Vámi dnes mluvím naposled. Končíte ve středu. Nejprve, jestli dovolíte, probereme aktuální politické otázky a potom se ohlédneme za Vašimi deseti lety v nejvyšší ústavní funkci. Pane prezidente, Sněmovna už pátý den jedná, včetně noci, o valorizaci důchodů. Vláda chce na důchodech přidat méně, než jak ukládá zákon. Včera večer a v noci jsme viděli velmi emotivní scény. Opozice obsadila pultík, poslanci si nadávali. Je Sněmovna v rozvratu?

Sněmovna není v rozvratu, ale na druhé straně opozice má svaté právo pro obstrukce a já její důvody chápu. Mimochodem, dnešní vládní koalice obstruovala rovněž řadu a řadu hodin, například při projednávání elektronické evidence tržeb. Takže si vzájemně nemají co vyčítat. A teď pojďme k meritu věci, protože důležitější než zda se obstruuje, je kvůli čemu se obstruuje. V pátek jsem na tiskové konferenci s maďarskou prezidentkou říkal, že dobrý stát má podporovat a chránit jednak ty, kdo se ještě nemohou bránit, a zadruhé ty, kdo se už nemohou bránit. Ta první skupina jsou děti a mladí lidé, ta druhá skupina jsou naopak důchodci, tedy staří lidé a zdravotně postižení. A řekl jsem, a dnes to opakuji, že stát, který šetří na důchodcích, není dobrý stát. A přesně to se dnes děje. Proti tomu vládnímu úmyslu zpomalit valorizaci důchodů jsou námitky jednak právní a jednak věcné. Právní námitky spočívají v tom, že bylo nesmyslně vyhlášeno, že je legislativní nouze, přičemž podle zákona legislativní nouze se vyhláší pouze v případě katastrofy, ať už živelné, hospodářské nebo třeba pandemie.

Promiňte, vpadnu Vám do toho, když jste byl premiérem, tak jste také jeden ze zákonů, vysílací zákon, vysílali v legislativní nouzi. Činila to tak skoro každá vláda. Možná jsou k tomu i politické důvody.

Přesto samozřejmě platí, co říká zákon, a ten, jak jsem Vám uvedl, uvádí příklady, kdy je třeba legislativní nouzi vyhlásit. Nu a asi nebudeme přisvědčovat, máme-li být objektivní a neutrální, názoru opozice, že jedinou katastrofou je vládní politika, ale to v zákoně o legislativní nouzi není. Takže to je podle mého názoru právní chyba, kvůli které to asi zamítne Ústavní soud.

Pane prezidente, pojďme k tomu obsahu. Vy jste řekl, dokonce včera, že stát, který šetří na důchodcích, je špatný stát. Průměrný důchod je dvacet jedna tisíc. Za poslední dobu vzrostly důchody o třicet procent. Ve vztahu k průměrné mzdě jsme na padesáti procentech a důchodci jsou jedinou skupinou obyvatel plně chráněnou před inflací. Je opravdu stát tak špatný, když chce přidávat méně, ale přidávat stále chce?

Tak zaprvé, stát je špatný proto, že nedodržuje své vlastní zákony. To je kromě legislativní nouze

další právní námitka. Právníci správně říkají, že tady od ledna tohoto roku bylo oprávněné očekávání, že podle zákona má proběhnout valorizace v určité výši, protože už v lednu inflace překročila stanovenou hodnotu. Ministr financí měl tedy do rozpočtu dát prostředky na tuto valorizaci, a fakt je, že je tam nedal. Teď chce ušetřit třináct miliard tou zpožděnou valorizací, přičemž deficit státního rozpočtu, jak víte, se pohybuje kolem tří set miliard. Z toho zhruba jedna třetina, devadesát miliard, byla vyvolána vládním krokem zrušení takzvané superhrubé mzdy, kdy z populistických důvodů všechny tři hlavní strany, to jsou ODS, ANO a SPD, prosadily snížení daňové zátěže zaměstnanců proti vůli všech ekonomů, všech ekonomů, paní Terezie, bez ohledu na jejich jiné názory. Tady se zázračně všichni ekonomové shodují.

Čili co byste radil vládě? Ona tvrdí, že si takové zvýšení, takovou valorizaci teď nemůže dovolit. Argumentuje velkými hospodářskými škodami. Vy sám kritizujete ten vysoký schodek. Co byste radil vládě?

Opakuji ještě jednou, rád Vám odpovím, že proti třinácti miliardám této úspory na valorizaci stojí promarněných devadesát miliard. Takže, co bych radil vládě, je jednoduché. Já jsem prosadil, aby zákon, o kterém mluvíme, tedy zrušení superhrubé mzdy, platil pouze dva roky. To znamená, bylo to obsaženo v důvodové zprávě, bylo to řečeno na mikrofon, platí to. Vláda, konkrétně ministr financí, to nedodrželi. No, radil bych tedy vládě, aby vrátila daňové zatížení zaměstnanců na původní hodnotu před těmi dvěma lety. Samozřejmě, že tehdy zaměstnancům vzrostl příjem o sedm procent, ale nezapomeňte, že jim současně reálná mzda klesla o deset procent, mimo jiné díky inflaci, a ta inflace je způsobená mimo jiné schodkem státního rozpočtu. Takže kruh se uzavírá. Je to vláda, která deficitním financováním spoluprotvoří vysokou inflaci.

Ještě k té formě toho projednávání v legislativní nouzi. To, že to vláda dělá narychlo a nesystematicky, na tom se shodují víceméně všichni. Máte vysvětlení, proč se tak děje? Do voleb se nedělo nic, po volbách narychlo v legislativní nouzi.

Ano, vysvětlení mám a není příliš zdvořilé. Ale já byl vždycky, paní Tománková, nezdvořilý člověk, a to mně zůstane až do konce. Tak tedy základním a v podstatě jediným důvodem, proč to vláda udělala tímto způsobem, je, že nechtěla, aby před prezidentskými volbami byl tento zákon projednáván, stejně tak, jako nechtěla, aby se mluvilo například o zdanění nemovitostí vyšším zdaněním, protože spousta lidí má rodinné domky nebo zahrádky. Stejně tak nechtěla, aby se mluvilo o regulačních poplatcích ve zdravotnictví, které teď vyhlásil poněkud chaoticky ministr zdravotnictví. A tak bych mohl pokračovat dál a dál. Je to podvod na voličích, co si budeme nalhávat. Před prezidentskými volbami nic takového nebylo.

Lídr opoziční strany Andrej Babiš se tam pomalu včera připoutal k tomu řečníšti. On říká, že chce protestovat, demonstrovat za důchodce. Doporučoval jim šetřit proudem, vypínat proud. Jak Vy se na to díváte? Za čtyři dny budete také důchodce. Připojíte se?

No, já, pokud bude nějaká demonstrace, tak jí budu v každém případě fandit. A pokud jde o to zdánlivé připoutání se k řečnickému pultu, tak jednak mělo své důvody, protože se omezovalo i právo mluvit osobám s přednostním právem, a jednak bych Vám chtěl připomenout filibuster. Víte, co to je filibuster?

Ano. V britském parlamentu obstrukce.

V americkém zejména, ale v britském také. Ale v americkém přijde řečník k pultu, přinese si deku, láhev vody a Bibli. Otevře Bibli, přikryje se dekou, napije se vody a začne tu Bibli předčítat. A to trvá tak dlouho, než uplyne určitý termín, a v našem případě, paní Terezie, je tímto termínem, jak víte,

22. března, kdy by jinak ten původní zákon vstoupil v platnost.

Když toto včera občané sledovali, a sledují od toho úterý, každý si o tom asi něco pomyslí. Pane prezidente, co čekáte, až do Sněmovny přijde ta skutečně velká důchodová reforma se všemi těmi citlivými věcmi, jako je zvýšení věku odchodu do důchodu? Mluví se až o šedesáti osmi letech.

No já znovu opakuju, že stát nemá šetřit na důchodcích, pokud má jiné zdroje příjmů. A já jsem Vám teď naprosto jasně jeden ze zdrojů příjmů uvedl. Daleko vyšší, než je úspora na valorizaci důchodů.

Já jsem tu otázku spíš myslela tak, co čekáte od opozice, jak budou vypadat obstrukce, pokud se tam už dneska, respektive dneska v noci, dělo toto.

No, my jsme měli několik pokusů o důchodovou reformu, a žádný z nich neuspěl. Mimo jiné z politických důvodů, ale já se obávám, že také z důvodů odborných. Víte, tady často převažuje amaterismus, zejména v poslední době, nad odbornou profesionalitou. Tedy, co bych doporučoval, ne co očekávám, to je rozdíl, je, aby se opozice a vládní koalice dohodly už proto, že důchodová reforma je dlouhodobá záležitost. A vlády se střídají a dnešní opozice může být vládou a naopak. Pokud nedojde k této dohodě, pak očekávám ještě daleko silnější obstrukce, a protože jsem včera viděl, že řídicí schůze je poněkud neschopný, tak ty obstrukce mohou trvat velmi, velmi dlouho.

Koho myslíte? A co měl podle Vás dělat?

Tak rozhodně neměl vypínat mikrofony, ale měl se pokusit přerušit toto zasedání a svolat poradu parlamentních klubů, předsedů všech parlamentních klubů. Když jsem byl předsedou Sněmovny, dělal jsem přesně totéž.

To se pak stalo, pak to grémium Sněmovny zasedlo. Pane prezidente, inflace je stěžejním tématem, problémem české ekonomiky. Bankovní rada České národní banky je teď pod silnou kritikou, že nedělala a nedělá adekvátní kroky. Jmenování rady i guvernéra je ve Vaší kompetenci, v kompetenci hlavy státu. Jste spokojený s tím, jak rada funguje, jak naplňuje to svoje poslání?

Ano, jsem s tím spokojený. Bohužel tohleto je téma, které je poněkud nudné, ale je potřeba ho Vaším divákům vysvětlit. Předchozí bankovní rada včetně předchozího guvernéra se řídila zásadou, že proti inflaci je třeba bojovat zvýšením úrokových sazeb. Proti tomu stály názory některých ekonomů, například profesora Švejnara, kterého jistě znáte, že naopak vysoké úrokové sazby inflaci podporují, mimo jiné proto, že úrok je náklad svého druhu, a čím vyšší jsou náklady výrobců, tím vyšší jsou i jejich ceny, a tedy ceny inflace. Bankovní rada včetně nového guvernéra zvolila jiný způsob, jak bojovat s inflací, a to pomocí tak zvaných devizových intervencí. Česká národní banka má obrovské devizové rezervy, a tyto rezervy se asi z patnácti procent rozpustily tím, že se za koruny nakupovala eura. Díky tomu koruna posílila, teď je myslím 24,40 nebo 24,50, to je jedno, což je protiinflační, protože když zlevníte dovoz, zlevníte dovozní ceny, a teď zdaleka nemluvím o zahraničních dovolených, mluvím o dovážených komoditách, tak snížíte inflaci. Takže já věřím, že inflace teď začne díky tomuto opatření bankovní rady klesat.

Zmínil jste bývalého guvernéra pana Jiřího Rusnoka i bývalého premiéra, kterého jste jmenoval, a on v týdeníku Echo, kde se vyjadřuje k závěru Vaší kariéry, říká, závěr té kariéry je smutný, nenacházím v jeho závěrečném období žádnou logiku, žádnou filozofii a vyvrcholilo to právě tím posledním jmenováním členů bankovní rady. Pan Michl je pod tlakem, ekonomové, část ekonomů, ať jsme féroví, ne všichni, říkají, že ta jeho politika je

špatná. Do kdy máme čekat, abychom viděli, že opravdu se děje to, co se dít má?

No, tak zaprvé jsem Vám říkal důvody, proč, na rozdíl od těch, kdo říkají, že nemám žádnou vizi, jsem tu vizi demonstroval právě obměnou bankovní rady složenou nyní ze zastánců mírnějších úrokových sazeb. Jinými slovy, změna této politiky už teď...

Ještě jedna věc k panu guvernérovi. Jak se díváte na patálie s jeho prověrkou na přísně tajné? On si o ni požádal v půlce května, ta lhůta devíti měsíců vypršela v polovině února, je tam ale šest týdnů, kdy byla Česká republika v nouzovém stavu. Stále nevíme, jak to dopadlo, ta lhůta běží. Jak se na to díváte?

Zaprvé, pan guvernér má prověrku na tajné, a zadruhé, mluvčí České národní banky řekla, že ta prověrka na tajné je dostačující. Cituji pouze mluvčí ČNB. A zatřetí je to samozřejmě chyba Národního bezpečnostního úřadu, který prověrky vydává, protože buď měl říci, že pan guvernér prověrku nedostane z nějakých důvodů, anebo mu ji měl dát ve stanovené lhůtě.

Jak se díváte na vyjádření nového prezidenta, nově zvoleného, Petra Pavla, který řekl, že se té věci po nástupu bude věnovat, bude jí věnovat pozornost, a pokud by tu prověrku na přísně tajné pan Michl nedostal, bude diskutovat další kroky?

Diskutovat může, nicméně samozřejmě, že prezident jmenuje guvernéra, ale nikde není řečeno, že má také právo guvernéra odvolat. Takže tento případný krok by samozřejmě vedl k právním sporům. Myslím si, že máme jiné a vážnější problémy.

Poslední otázka k tomu. Vidíte za tím tlak, snahu se pana Michla v čele národní banky zbavit?

Víte, při změně politické garnitury přichází to, čemu Adolf Hitler a Mirek Topolánek říkali noc dlouhých nožů. Když já jsem nastoupil jako prezident, tak jsem v prezidentské kanceláři nikoho nevyhazoval. Naopak nabídl jsem panu Jiřímu Weiglovi, dosavadnímu kancléři, aby ve své funkci pokračoval. Ale já naprosto chápu, že je mnoho slimáčků a málo kapustičky a že noví lidé budou potřebovat obsadit některá lukrativní místa, takže možná přijde noc dlouhých nožů, a to se samozřejmě může týkat i České národní banky.

Kterí lidé by chtěli obsadit ty funkce, máte na mysli někoho konkrétního?

Já si myslím, že tito lidé jsou běžně uváděni. Je tady přítel po boku a myslím si, že je to zajímavý rádce. Uvidíme, kdo to konkrétně bude, a to brzy uvidíte.

Pane prezidente, Vy jste třicet let zastával v politice vysoké ústavní funkce, deset let tu nejvyšší. Co bude Váš hlavní politický, společenský odkaz?

Ano. Ten odkaz bude zase poměrně nudný a provokativní. Když řeknu, že máme hájit české národní zájmy, o což jsem se celou dobu snažil za třicet tři let v politice, ne jenom deset let jako prezident, tak to zní zaprvé nudně a zní to i jako fráze, protože musíte říci, co je českým národním zájmem, a to je těžká, konkrétní a, jak jsem řekl, nudná otázka. Abych na to odpověděl ve třech větách, Česká republika, nebo česká ekonomika, je exportně orientovaná. Osmdesát procent hrubého domácího produktu je tvořeno exportem. Z toho vyplývá, že chceme-li udržet nebo zvýšit životní úroveň a zvýšit ekonomickou výkonnost, musíme podporovat export. Podpora exportu se jmenuje ekonomická diplomacie. Ekonomická diplomacie zahrnuje celou řadu věcí. Prezident, mimo jiné, má podnikat spolu s delegací podnikatelů celou řadu zahraničních cest, má lobbovat za české ekonomické zájmy,

a samozřejmě, že to dělá s určitými politickými kontroverzemi. A teď přecházím k tomu, co je na ekonomické diplomacii provokativní, a tedy kontroverzní. Vezmu si jako příklad Čínu. Vezměte si, že Čína je po Německu, což málokdo ví, naším druhým největším obchodním partnerem, ale pouze z hlediska obchodní výměny, kde její vývoz k nám je desetkrát vyšší než vývoz našeho zboží do Číny. Normální politik vyznávající ekonomickou diplomacii by tedy měl podporovat export do Číny, já jsem tímto způsobem například na čínském trhu podporoval firmu PPF a řadu dalších firem, místo toho, aby dělal různé protchajwanské provokace, které mají odvetné kroky. Takže tady máte naprosto konkrétní příklad, co to je ekonomická diplomacie.

Jestli dovolíte, půjdu postupně. Zůstanu u Číny, kterou jste zmínil jako poslední. Vy jste Číně věnoval velké úsilí během svých deseti let na Hradě, byl jste tam několikrát. Podle Vašich kritiků skončily ty velké čínské investice blamáží, zbyl z toho pivovar, fotbalový klub, ale nikoliv stovky miliard do pokročilých technologií, jak slibovala Čína a ostatně i Vy. Čím si to vysvětlujete, čím to bylo?

Řekl jsem už, že zejména ve druhé části mého funkčního období, dvou funkčních období, začaly ony cesty na Tchaj-wan a podobné akce, a Čína na to reagovala adekvátně. Ale dobře, na jedné straně jsou tady investice, mimochodem vedle pivovaru a Slavie to byl například podnik ŽĐAS, což je velký strojírenský podnik, pan prezident Pavel teď navštívil další čínskou firmu v Karlovarském kraji, a tak dál a tak dál. Nejsou to jenom tyto Vámi uváděné příklady. Ale nezapomeňte, že vedle investic, o kterých se pořád mluví a které byly narušeny tím, řekněme, protchajwanským směřováním, na což Čína samozřejmě reaguje asi tak, jako kdybychom my podporovali Henleina v době, kdy ještě Sudety byly součástí Československa, promiňte mi to drsné srovnání, tak kromě toho existuje ona enormní obchodní výměna, a ještě jednou opakuji, že po Německu je Čína náš druhý nejvýznamnější obchodní partner.

Jak Čínu vnímáte dnes? Podle bezpečnostních služeb, ale vyjadřuje se tak i nově zvolený prezident, je Čína bezpečnostním rizikem. Jak vnímáte to riziko? Čína, bezpečnostní riziko a ty investice a obchodní zájmy.

Já jsem nedávno měl na jejich návrh asi hodinový videorozhovor s čínským prezidentem, kdy jsem kladl důraz především na to, aby Čína nepodporovala ruskou agresi na Ukrajině, a řekl jsem panu prezidentovi, že si velice vážím toho, že Čína tuto podporu neposkytla, což Číně mimochodem umožňuje zaujmout případnou roli mediátora v případných jednáních směřujících k příměří a k míru.

Jak dnes hodnotíte zpětně úsilí směrem k Rusku? Přišla invaze, Vy jste ji odsoudil, ale přinesla ta Vaše politika něco?

Podívejte se, moje politika byla shodou okolností, ne, že bych to kopíroval, stejná jako politika Německa. Dokonce přesně stejná. Ted' jsem četl zajímavý článek, který toto analyzoval. Prostě německá politika se celou dobu orientovala na Rusko z velice prostého důvodu, že německá ekonomika potřebuje dodávky relativně levných energetických surovin. Proto Němci celou dobu podporovali například i plynovod Nord Stream 2 a samozřejmě, že Angela Merkelová mnohokrát navštívila Putina, a ne jenom Angela Merkelová. Takže z tohoto důvodu, a já si myslím, že i česká ekonomika potřebovala levné energetické suroviny, bylo rozumné, aby ekonomická spolupráce s Ruskem tehdy, a zdůrazňuji tehdy, probíhala. Ale řekl jsem mnohokrát, že bezpečnostní zájmy jsou nadřazeny zájmům ekonomickým, takže to tu skončilo onou šílenou Putinovou chybou, chcete-li, zločinem, ale Talleyrand řekl Napoleonovi, že v některých případech chyba je horší než zločin, takže šílenou Putinovou chybou, kdy napadl Ukrajinu. No a tím pádem červená čára byla překročena. Pokud jde o Čínu, vzhledem k tomu, že se od Ruska de facto distancovala, tak nevidím důvod přerušení ekonomických vztahů.

Rozumím. Vy říkáte, vlastně odkazujete se na politiku Německa, ale Vaši kritici říkají, že jste byl příliš proruský, byl jste jediným politikem po Krymu na oslavě Dne vítězství v Moskvě, Vaše výroky byly proruské, často je zneužívala ruská propaganda. Mě zajímá, jak to i dneska, na konci toho mandátu, reflektujete.

Ale já si myslím, že zaprvé jsem nebyl zdaleka jediný politik, proboha, to si ještě ověřte.

Myslím prezident ze zemí Evropské unie.

Dobře, ale v každém případě platí, že když jsem na oslavě Dne vítězství, ať už na ruské ambasádě anebo v Rusku, v Moskvě, tak to dělám proto, protože tady padlo sto padesát tisíc sovětských, to nebyli nutně jenom ruští, sovětských vojáků, ale já jsem uctíval oběti těchto vojáků při osvobození Československa. To je všechno, jinou motivaci to nemělo.

Ještě poslední otázka k Rusku. Když jste odsoudil ruskou invazi a Putina, čtu ze sociálních sítí, vnímám, že to nepochopili Vaši voliči, že to odmítli, že vlastně ten Váš obrat nepochopili, a naopak ta druhá část společnosti, Vaši kritici a odpůrci, tomu nevěří. Tak jak to vnímáte, že jste vlastně zůstal osamocený a nepochopený z obou těch stran?

Já si myslím, že to zdaleka není tak tragické. Věřím, že moji voliči to časem pochopí. Ať si uvědomí, že zejména moje generace byla traumatizována sovětskou okupací z roku 1968, a proto jsme pochopitelně citliví na to, když nějaká velmoc okupuje sousední stát, to má velice prosté historické zdůvodnění.

Pane prezidente, já se ještě obloukem vrátím k tomu Vašemu odkazu. Když čtu hodnocení a analýzy Vaší práce, tak často zaznívají odkazy, názor, že jste byl, že jste byl technologem moci, že jste vnesl a přinesl to umění praktické politiky i za cenu napínání Ústavy, nebo snahy překračování těch hranic. Když čtete možná ty analýzy, posloucháte je, nelitujete některých kroků i v domácí politice?

Každý politik se dopouští chyb a každý politik lituje některých kroků. Já bych teď citoval zajímavý článek v časopisu Ekonom, jmenuje se Odcházení Miloše Zemana, v současném čísle, kde je závěrem moje hodnocení ze strany mého rivala Karla Schwarzenberga. Já ho nebudu citovat, ale přečtete si to. V každém případě mě potěšilo.

K tomu napínání Ústavy, podle některých politologů, oni říkají, že to narušilo důvěru občanů v politiku, v prezidentský úřad, systém parlamentarismu.

Dobře. Já bych pro osvěžení naší diskuze citoval Jardu Kuberu, bývalého předsedu Senátu, který říkal, že u nás se politologové množí jako hraboši. Já často v novinách čtu dříve úplně neznámá jména, která se suverénitou hodnou lepší věci pronášejí apodiktické soudy. Nicméně budiž, říkáte, že jsem byl technolog moci. Ano, každý politik je svým způsobem technolog moci. Pokud jde o napínání Ústavy, dejme si naprosto konkrétní příklady. Mně například se vyčítá Rusnokova vláda. Ano, jmenoval jsem Rusnoka premiérem v době, kdy Petr Nečas podal demisi, a demise premiéra, jak víte, je demisi celé vlády. Když si přečtete Ústavu, zjistíte, že prezident má právo jmenovat premiéra, a to bez jakýchkoli omezujících podmínek. Tak jaképak napínání Ústavy?

Ale Vy jste mohl jmenovat premiéra z řad zvolených zástupců ve Sněmovně, tam existovala většina...

Mohl jsem. A mohl jsem jmenovat Mirku Němcovou, a obávám se, že by to byla dosti značná

katastrofa.

Pane prezidente, byla za tím v tom roce 2013 snaha nastolit politický systém, nebo k němu ten náš systém alespoň přiblížit?

Politický systém jaký?

Prezidentský systém.

Samozřejmě, že ano. Já vyznávám názor, že s přímou volbou prezidenta je zapotřebí legální, ústavní cestou rozšířit jeho kompetence, a to minimálně ve dvou oblastech. Zaprvé, prezident má mít opět právo zákonodárné iniciativy, která byla odňata Václavu Havlovi, což možná nevíte. A zadruhé, prezident, když vetuje nějaký zákon, tak by jeho veto podle mého názoru mělo být přehlasováno kvalifikovanou většinou, to znamená sto dvaceti, nikoli sto jedna poslanci. Jestliže volíte prezidenta, který má za sebou hlasy, dejme tomu, dvou nebo tří milionů, tak je to silnější mandát, silnější legitimita, nikoli legalita, ale legitimita, než když vás volí dvě stě osmdesát jedna poslanců a senátorů.

Nicméně z Ústavy je Česká republika parlamentní demokracií. Vy jste se to pokoušel měnit.

Jedno se nevylučuje. Ve Francii máte také parlamentní demokracii, ostatně mluvíme o kompromisu. Někdy se mluví o prezidentském systému, jako je třeba ve Spojených státech, někdy se mluví o poloprezidentském systému, jako je třeba právě ve Francii, ale já upozorňuji a opakuji jednu prostou věc. V okamžiku, kdy byla přijata změna Ústavy tím, že byla zavedena přímá volba, tak došlo k napětí mezi dosavadním zněním Ústavy, včetně prezidentských kompetencí, protože toto dosavadní znění tu přímou volbu nepředpokládalo, a napětím na druhé straně.

Pane prezidente, jak jste nesl ty poslední týdny vnitřně, jestli Vás můžu poprosit o upřímnou odpověď, kdy Česká republika, to vypadalo, že má v podstatě dva prezidenty, kdy pan Petr Pavel byl a je velmi aktivní ještě před inaugurací.

Já jsem s panem Petrem Pavlem mluvil v Lánech a teď se s ním opět setkám krátce před inaugurací a řekl jsem mu, že chápu jakousi euforii, která po volebním vítězství u něj lidsky nastala. Řekl jsem pouze, že přijdou všední dny, a těch všedních dnů bude daleko více než dnů volebních oslav.

Vy jste byl v pátek, včera, naposledy na Hradě, pokud se nemýlím.

Ano.

Kdy opustíte zámek v Lánech, kdy se odstěhujete do svého nového domu?

Mám dojem, že to bude v úterý, příští týden.

Vy jste, respektive Váš kancléř, pan Mynář, řekl, že si otevřete kancelář a že zvažujete dvě místa. Řeknete mi, která to jsou?

Má to být v nějaké uličce blízko Hradu. Já jsem tam ještě nebyl a bude to jenom takové místo setkávání pro lidi, kteří se se mnou chtějí setkat, protože, upřímně řečeno, přece jenom ze svého domu nemohu udělat průchozí místo, takže proto bude velmi malá kancelář, podobně, jako to měl a má například Václav Klaus, i když ne v tak velkém rozsahu.

Zaujalo mě, že asistentku Vám bude dělat Vaše paní, paní Ivana.

Je to možné, protože ona je teď bez práce a my musíme snižovat nezaměstnanost.

Rozumím. A jak se díváte, napadlo mě, jestli za tím nejsou i ty finanční důvody, protože renta pro odcházející prezidenty je padesát tisíc plus padesát tisíc. Ta částka se nějak neměnila za těch více než deset let. Jak se na to díváte?

Tak budeme z toho muset vyžít. Já mám kromě toho starobní důchod, který po všech valorizacích je dvacet tři tisíc.

A Vy budete ještě obědovat před inaugurací s panem prezidentem i s Vašimi manželkami. Bude to formální schůzka, nebo ještě máte v plánu předat panu prezidentovi nějaký odkaz, dopis, radu, nevím?

Já jsem mu ten odkaz, pokud to tak chcete nazvat, předal už při našem předchozím setkání v Lánech. A podstatou, když se mě ptal, co myslím prezidentským údělem, tak já jsem si ten název tak trochu vypůjčil z knihy André Malrauxa Lidský úděl. Říkal jsem, je taky prezidentský úděl, a ten právě spočívá v onom zmiňovaném napětí mezi přímou volbou na jedné straně a ústavními kompetencemi na straně druhé. Takže prezident je na jedné straně uzavřen do jakési klece, což je v pořádku, protože vždycky musí existovat nějaké omezení, bez omezení máte nekontrolovanou moc, ale na druhé straně přímá volba zvýšila, řekněme, legitimitu toho zvířete v kleci, takže ta klec by se měla poněkud rozšířit, měla by zůstat, ale měla by být pohodlnější.

Pane prezidente, když spolu mluvíme, tak moji kolegové mi říkají do ucha, je zhruba sobota, půl dvanácté, že Sněmovna schválila tu nižší valorizaci důchodů. Zákon jde do Senátu a bude čekat na podpis nového prezidenta. Budete se snažit na pana prezidenta Pavla, který dostane ten zákon k podpisu a řekl, že zatím neví, jak s ním naloží, snažit se ho nějak přesvědčit nebo na něj nějak působit?

Já ho nebudu přesvědčovat. Víím, že pan prezident Pavel vyjádřil pochybnosti o legitimitě, nebo legalitě ústavnosti tohoto zákona. Kdybych ještě byl prezidentem, zcela určitě budu tento zákon vetovat. Ale nebylo by ani slušné plést se novému prezidentovi do jeho kompetencí.

Děkuju za odpověď, pane prezidente. S Vámi z Pražského hradu odchází i Vaše nejbližší okolí, které bylo často zatíženo skandály. Nejvíce pan kancléř Vratislav Mynář. Ten poslední se týká lovu zvěře v lánské oboře. To Vám vytýká i NKÚ, že ty bezplatné lovy pro soukromé osoby jste měl povolovat Vy. Dělal to pan kancléř, Vy jste o tom věděl?

Nevěděl. A včera jsem se právě proto ptal pana kancléře, o co jde. On mně říkal, že ten zmíněný pasus zprávy NKÚ byl nakonec NKÚ zrušen. Takže si to ověřte. A zadruhé, že to byly nějaké regulační, bezpoplatkové lovy. Já chápu, že toto bulvární téma lidi zajímá. Řeknu Vám upřímně svůj názor, já nejsem papaláš, já jako lidi, kteří loví zvěř z nějakých prestižních důvodů, příliš nechápu. Na druhé straně pan kancléř je dlouholetý myslivec. Tak mu to nedalo a propadl pokušení. Nedá se říci, že bych tím byl nadšen, i když mně tvrdil, že je to legální, protože regulovaný lov znamená odstřel nějakých, já nevím, maximálně dvaceti kusů zvěře, která by se stejně musela odstranit. Mimochodem historicky dodávám, ale to není omluva pana kancléře, že jsem četl kroniku od roku 1921 lovů v lánské oboře, a jeden z největších lovců, paní Terezie, byl bývalý Masarykův kancléř pan Přemysl Šámal. Možná, že se pan kancléř rozhodl pokračovat v této tradici.

Rozumím a asi není, opravdu to není omluva pro pana kancléře, jak říkáte, že jste tím nebyl

nadšen. Pan kancléř budil velké kontroverze, neměl prověrku, byl stíhán kvůli dotačnímu podvodu, byly tam i jiné aféry. Veřejnost to vnímá velmi negativně. Jak dnes reflektujete výběr svého nejbližšího spolupracovníka?

Nemluvte za veřejnost, mluvte sama za sebe, což je poctivější. Dobře, mohl bych o tom mluvit bod po bodu, ale pokusím se odpovědět jenom na Váš první bod. Pan kancléř zaprvé má prověrku, a to prověrku na vyhrazené stejně tak, jako například paní Vohralíková, která ho nahradí. Zadruhé, což asi nevíte, a nevědí to ani Vaši diváci, v mnoha případech zákon vůbec neukládá kancléřům, ať prezidenta, Senátu nebo Poslanecké sněmovny, aby měli bezpečnostní prověrku.

To neukládá, ale Vy jste říkal, že na tom budete trvat a že ji budete vyžadovat.

Samozřejmě. A on si zažádal jako frajer, ač to nepotřeboval, o bezpečnostní prověrku na přísně tajné. Z kruhů blízkých NKÚ jsem slyšel výrok, který budu nezdvořile citovat. Kdyby si ten blbec řekl o tajné, tak to dostane, konec citátu.

Druhý Váš velmi blízký spolupracovník, mluvčí Kanceláře prezidenta pan Ovčáček, on teď mluví s novináři na rozdíl od té doby, která předcházela tomu odcházení. Kam míří jeho kroky?

Pan Ovčáček sedí za Vámi, takže až skončí náš pořad, tak se ho na to můžete zeptat. Já jeho odpověď se zájmem vyslechnu, protože to sám nevím.

Aha. Pan Hlinovský a pan Kruliš, tam se spekuluje o tom, že tam byla dohoda s panem Michlem, že je zaměstná v České národní bance.

Já jsem veřejně řekl, že Vladimír Kruliš je nejlepší manažer, kterého jsem v životě potkal, že závidím každému, kdo ho získá do svých služeb. Jestli ho získá pan Michl, nevím, protože jsem s ním o tom nemluvil.

Takže žádná taková dohoda neexistovala?

Já nevím, jestli existuje, já pouze říkám, že o ní nevím.

Dohoda s Vámi, s panem Michlem, že ho jmenujete guvernérem?

Ne. Jestli myslíte, že jsem jmenoval pana Michla kvůli tomu, aby pak zaměstnal pana Kruliše, který to vůbec jako dobrý manažer ani nepotřebuje, tak nějaká taková dohoda opravdu nebyla. Já takové kšefty nedělám a nepotřebuju je dělat.

Poslední jméno, pan Martin Nejedlý. Tam nebyla žádná transparentnost směrem k veřejnosti, on neměl na Hradě smlouvu, nikdy jsme moc nevěděli, co pro Vás dělá, jak Vám radí. Co bude dělat dnes?

Tak já jsem se ho ptal a on podniká, tuším, v nějakých benzínových pumpách, nebo v něčem podobném, takže se k tomuto podnikání vrátí. Jinak na Hradě měl kancelář, ale nebral žádný plat a jeho role celou dobu spočívala v rámci ekonomické diplomacie, v kontaktu s českými podnikateli, protože řadu z nich dobře zná.

Pane prezidente, jaké budou, nebo jaké jsou Vaše vztahy dnes s Andrejem Babišem? Ony prošly za ty roky velkou proměnou od toho, že jste ho nazýval nedůvěryhodným

podnikatelem, až po podporu, kterou jste mu vyjádřil.

Tak nedůvěryhodným podnikatelem jsem ho nazýval proto, protože nejdřív podepsal smlouvu na privatizaci Unipetrolu, a pak od této smlouvy odstoupil. Vždycky je dobré uvádět konkrétní důvody, když něco řeknete. Pak jsme se sblížili, a já jsem ho mimo jiné volil v prezidentské volbě, což samozřejmě neznamená, že ho nebudu kritizovat. Například, zatímco podle mého názoru pan Petr Pavel se prezidentskou kampaní do jisté míry promlčel, tak pan Babiš se naopak prezidentskou kampaní prostěžoval. Já si myslím, že politik, který usiluje o nejvyšší státní funkci, by si neměl stěžovat například na novináře. Já jsem novináři většinou pohrdal, většinu z nich pokládám za absolutní pitomce, ale nikdy jsem neříkal, že novináři jsou můj nepřítel, protože bych je povyšoval na zbytečně vysokou úroveň.

Na druhou stranu jste možná ve vtipu, ale podle mě špatném vtipu, vyzýval k zabíjení novinářů. Pane prezidente, nešel jste i ve vztahu, v té konfrontaci s novináři, ve snaze urazit své kritiky a zavděčit se svým příznivcům často až za hranu důstojnosti prezidentské funkce?

Ale jděte. Víte co, přečtěte si například životopis Winstona Churchilla, který v parlamentu i mimo parlament urážel svoje protivníky takovým způsobem, že já jsem proti tomu naprostý žabař. A Churchill je vedle de Gaulla jedním z mých vzorů. Ostatně já Vám tu řeknu alespoň dva příklady na odlehčení. Shodou okolností oba dva se týkají žen. Tak se, doufám, neurazíte.

To já Vám nemůžu slíbit.

Dobře, ale zkuste to. Takže první příklad. Lady Philipsová, mimochodem v britském parlamentu, říká Churchillovi, pane, Vy jste opilý, a Churchill odpovídá, ano, jsem opilý a Vy jste příšerně ošklivá, ale já z toho do rána vystřízlivím. Druhý příklad, jiná poslankyně říká Churchillovi, sire Winstone, kdybych já byla Vaše manželka, tak Vám naliju do čaje jed, a Churchill odpovídá, kdybych já byl Váš manžel, tak ten čaj vypiju. Stačily Vám jenom tyto dva příklady?

Pane prezidente, žijeme trochu v jiné době a myslím si, že některé věci se změnily.

Ne, žijeme v naprosto stejné době s výjimkou druhé světové války. Kéž bychom se alespoň někdy vrátili do Churchillových dob, aby tady měla nová generace nové politické, a nejenom politické osobnosti, aby měla profesionály, a nikoliv trapné amatéry. To je to, co si přeju, a proto jsem Vám uváděl i ten příklad s Churchillem.

Rozumím. Já ale trvám na tom, že žijeme v jiné době a vztah k lidským právům i k ženám se vyvíjí. Pane prezidente, poslední otázka. Kdo myslíte, že dnes, po Vašem odchodu z politiky, bude obsluhovat Vaše voliče? Bude to hnutí ANO?

Tak nejbližší má k tomu zcela určitě hnutí ANO. Bohužel sociální demokracie, která by byla přirozenou cestou s podporou mých voličů, má dnes velmi slabé vedení, a tady zase platí ta teze, že síla každé politické strany je určena silou osobnosti v nejužším vedení této strany, což bohužel sociální demokracie, a nejen ona, nesplňuje. Takže za normálních okolností by zde byla třicetiprocentní sociální demokracie, která by asi postavila svého prezidentského nebo premiéřského kandidáta. Protože tedy sociální demokracie v této síle není, pak moje voliče velmi pravděpodobně z větší části převezme hnutí ANO.

Pane prezidente, já Vám děkuji za rozhovor.

Bylo to zajímavé, bylo to podnětné. A Churchill měl rád ženy stejně tak, jako já mám rád Vás.

Pane prezidente, přeji Vám hodně zdraví a hodně spokojených dnů, na shledanou.

Děkuji Vám, na shledanou.

<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-porad-tv-prima-partie-terezie-tomankove-16919>